

Kırklareli Yündolan C Tümülsü*

İnci Delemen – Sedef Çokay-Kepçe – Zülküf Yılmaz

Keywords: Thrace, Tumulus, Cist Grave, Grave Goods, Fourth Century B.C.

Anahtar Kelimeler: Trakya, Tümülsü, Kist Mezar, Mezar Envanteri, MÖ 4. yy

Günümüzde Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan sınırları içerisinde yayılan antik Thrakia bölgesinde, tümülüsler başlıca mezar tiplerinden birini oluşturmakta ve bölgenin önemli merkezlerinden Kırklareli’nde de birçok örnekle temsil edilmektedir. Kırklareli dolaylarındaki tümülüsler 20. yy başlarından itibaren araştırılmış, ancak ilk sistemli kazılar 1930’larda İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Kürsüsü kurucusu Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel tarafından gerçekleştirilmiştir. Mansel’in Kırklareli Merkez, Alpulu, Lüleburgaz ve Vize’de sürdürdüğü kazılardan sonra, tümülüs araştırmaları kurtarma kazılarıyla sınırlı kalmıştır.

Kırklareli, Merkez ilçeye bağlı Yündolan (ayrıca, Yündalan/Gündolan) köyünün yaklaşık 5 km kuzeydoğusundaki Koçasa/Kocatepe mevkiinde de beş tümülüs bir grup oluşturur (Res. 1). Tümülüsler engebeli arazide kuzeybatı-güneydoğu yönünde sıralanır¹. Kuzey uçta konumlanan ve diğerlerinden büyük olduğu anlaşılan Yündolan A ve B tümülüsleri kaçak kazılarla tahrip edilmiştir. Çok küçük olan D ve E tümülüslerine ise, henüz dokunulmamıştır.

2000 yılında Yündolan C tümülüsünün de kaçak kazılara maruz kaldığı ve toprak dolgusunun yarısını yitirdiği görülmüştür. Tümülüsün tamamen tahrip edilmesini önlemek amacıyla Kırklareli Müzesi Müdürlüğü başkanlığında ve Trakya Üniversitesi Arkeoloji-Sanat Tarihi Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Engin Beksaç ve öğrencilerinin katılımıyla bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Kurtarma kazısı, gömü ritüellerine ait bazı izleri ve bir mezarı ortaya

* Bu makale, Prof. Dr. İnci Delemen’in 17.11.2009 tarihinde Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü’nün konferansları çerçevesinde sunulan konuşmanın geliştirilmiş metnidir.

1 Tümülüslerin arazideki konumları konusunda, bkz. örneğin, Mansel 1940: 92; Archibald 1998: 48.

çıkarmıştır. Elde edilen buluntular Kırklareli Müzesi'nde koruma altına alınmıştır. Konservasyon ve restorasyonu yapılabilenler halen müzede teşhir edilmektedir.

Kurtarma kazısının ardından Kırklareli Müzesi müdürü Zülküf Yılmaz bir ön rapor yayımlamıştır (Yılmaz 2001). Yündolan C tümülüsü ve buluntuları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 21.11.2006 tarih ve 187547 sayılı izniyle, tarafımızdan yenden ele alınıp kronolojik ve bölgesel bağlantılar açısından, mezar tipi, mezar eşyaları ve gömü ritüelleri bir bütün olarak değerlendirilmiştir².

Kurtarma kazısı sırasında Yündolan C tümülüsünün yüksekliği 3 m, çapı 20 m olarak ölçülmüştür. Ancak erozyon hesaba katılırsa, orijinal yüksekliğin en az 4 m'ye ulaştığı öngörülebilir. Kaçak kazılarla kısmen tahrip olmasına karşın, dolgunun kuzeybatı, kuzeydoğu ve doğusundaki üç alanda güçlü yanma izleri gözlemlenmiş, tümülüs merkezinin güneyinde ise bir at iskeletine ait parçalara rastlanmıştır (Yılmaz 2001: 73-74). Dizgin takımına ait bronz bir parça günümüze gelmiştir. Şematik ördek başıyla bezeli buluntunun çok yakın paralelleri, bir çift olarak Derveni'deki B kodlu kist mezardan tanınmaktadır (Themelis – Touratsoglou 1997: 85 B83, lev. 96). Ayrıca tümülüs dolgusunda, amphora ve başka keramik parçaları bulunmuştur. Bunlar arasında amphora parçalarının yoğunluk kazandığı ön rapordan anlaşılmaktadır (Yılmaz 2001: 72). Kırmızı figürlü bazı parçalar ise bir lekanise aittir. Sahneyi ayakta duran veya oturan kadın figürlerinin oluşturduğu anlaşılır. Yanlarında veya ellerinde birer sepet vardır. Parçalardan birinde görülen bir çift kanat, bir Eros figürüne işaret eder. Benzer figürler, evlilikle ilgili çeşitli sahnelerin betimlendiği lekanislerde karşımıza çıkar. Birçok örneğine rastlanan bu tür lekanislerin³ hemen hepsi MÖ 4. yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir (Moore 1997: 283-285). Buluntunun kötü pişmesinden ve mevcut durumundan dolayı, figürler üzerinde stil analizi yapmak güçtür. Fakat konu ve üslup Otchet grubunun (Beazley 1963: 1496-1499; Boardman 1989: 193, res. 397-398) MÖ 380-350 yıllarına ait eserleriyle bağdaştırılabilmektedir.

Yündolan C tümülüsündeki ateş izleri ve at iskeleti gömü töreni sonrasında yapılan sunu işlemleri ile ilgili olmalıdır. Benzer veriler Thrakia

2 Yündolan C tümülüsüne ilişkin araştırmamız İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir (proje no. 265/23082004), teşekkür ediyoruz. Ayrıca değerli yardımları için Dr. A. Özdzibay'a teşekkür borçluyuz.

3 Rutherford Roberts 1973: 435-439; Moore 1997: no. 1093, 1095-1117, lev. 104.

tümülslerinde sık karşımıza çıkar⁴. Lekanis de söz konusu işlemler sırasında bir kadın tarafından bırakılmış olabilir.

Tümüls dolgusunun altındaki mezar, merkeze yakın konumdadır⁵. Büyük oranda kayaya oyularak biçimlendirilmiştir (Res. 2). Kayalık zemin 180 cm genişliğe, 278 cm uzunluğa sahip bir dikdörtgen planında 80 cm derinliğe kadar oyulduktan sonra, bu çukurun kenarları bir dizi taşla yükseltilmiştir. Taş dizisi özellikle mezarın batı ve güney kenarlarında izlenir. Mezarda yoğun ateş izlerine ve çok sayıda yanmış ahşap parçasına rastlanmıştır. Veriler taş dizisinin ahşap bir örtü taşıdığına, mezar tabanının da ahşap kaplandığına işaret etmektedir.

Yündolan C tümülsü altındaki mezar, kist mezarlar gibi dikdörtgen biçiminde, kenarları sınırlanmış, kapıdan yoksun bir çukur görünümündedir. Thrakia'da tümüls altı kist mezar tipi MÖ 1. bin başlarından itibaren uygulanmıştır⁶. MÖ 5. yy içlerinde tümüls altı oda mezarların ortaya çıkmasına rağmen, toprağa açılmış veya zemin üzerine oturtulmuş kist mezarlar da devam eder⁷. Yündolan C'deki kaya işçiliği belli ki arazi şartlarından kaynaklanmıştır. Çukurun ahşap malzemeyle döşenip örtülmesi de Thrakia'da ve komşu bölgelerde MÖ 6. yy'dan başlayarak karşılaşılabilen bir durumdur⁸. İncelediğimiz mezardan sadece ana öğelerin günümüze ulaşması, üstelik bunların da uzun bir zaman dilimi içerisinde süreklilik göstermesi, yapısal özelliklere bağlı kesin tarihlemeyi engellemektedir.

Kazı raporunda aktarılan bilgiler ışığında, mezar çukurundaki yoğun ateş izlerini, *in situ* kremasyon ile ilişkilendirmek mümkündür. *In situ* kremasyon Thrakia'da MÖ 1. bin boyunca devamlılığı izlenebilen bir gelenektir⁹. Bu uygulama sırasında bazen ölü ile birlikte mezar eşyaları da yakılmıştır (Archibald 1988: 54, 71, 157). Yündolan C'de de benzer bir durum söz konusu olabilir.

4 Ateş izleri: Filow 1934: 12-16, 59; Fol *et al.* 1986: 20-24; Archibald 1998: 52-53, 155-156. At: Mansel 1939: 176; Hoddinott 1975: 76, 79, 98, 120; Kitov 1999: 3-6; Archibald 1998: 68-69, 174-175, 242-250, 295-287.

5 Thrakia tümülslerinde mezarın merkezde ya da merkeze yakın konumlanmasına dair, bkz. Filow 1934: 82; Mansel 1940: 91, 94, 108; Archibald 1998: 52, 155-156, 160-161; Işın – Özdoğan 2000: 335-336.

6 Bkz. örneğin, Filow 1934: 19, 39, 60, 82-83, 98-99, 171, 236; Hoddinott 1975: 39; Hoddinott 1981: 110; Fol *et al.* 1986: 24; Archibald 1998: 52-55.

7 Archibald 1998: 58, 61-72, 75, 151-155, 158, 160-161, 166-167, 174, 242, 244, 247.

8 Filow 1934: 19, 60, 83, 128; Archibald 1998: 76, 156-164, 170, 174, res. 6.3.

9 Filow 1934: 236; Archibald 1998: 52-54, 64, 153, 157; Öztürk 1998: 383.

Mezara bırakılan eşyalar ateş ve nemden bir hayli zarar görmüştür. Buna rağmen, metal ve keramik buluntulardan Yündolan C tümülüsünün niteliğine ve tarihine dair bazı bilgiler edinmek mümkündür.

Mezarda biri bezemeli, diğerleri bezemesiz olmak üzere, gümüşten yapılmış üç gümüş phiale mesomphalos bulunmuştur. Birinci phialenin omphalosu bir yivle sınırlanmış, gövdesi badem biçimli sekiz yumru ve büyük lotus çiçekleriyle süslenmiştir (Res. 3). Yumruların sivri uçları omphalosa yöneliktir. Lotuslar ise şişkin dip ve damla biçimli orta yaprağa sahiptir. Gerek yumrularla, gerekse lotusta eksen vurgulanmıştır. Buluntunun bir eşi Bulgaristan'da ele geçen Rogozen Definesi'nde (no. 42) yer alır (Fol *et al.* 1988: no. 42). Tek fark, Rogozen 42'nin omphalosu üzerindeki *repoussé* işli madalyondur. Belki Yündolan C phialesi de benzer bir madalyon içermiş olabilir. Her iki buluntuda, keskin profil ve net bezek, güçlü Akhaimenid karakteri veya etkisi yansımaktadır¹⁰. Bu nedenle, bazı araştırmacılar Rogozen phialesini doğrudan Akhaimenid sanatına ve/veya MÖ 6.-5. yy'a atfetmiştir (Fol *et al.* 1988: no. 42; Abka'i-Khavari 1988: 104). Ancak, bu önerileri çürütecek önemli veriler mevcuttur:

- 1) Yumru – lotus çiçeği şeması, has Akhaimenid phialelerinde revaç bulmakla birlikte¹¹, farklı ayrıntılar içerir. Girift motif, Rogozen phialesinde sadeleşmiştir ve bu haliyle en azından şimdilik, has Akhaimenid phialelerinde örneklenmemektedir.
- 2) Madalyonu süsleyen baş, ikonografisi ve üslubuyla Akhaimenid sanatına yabancıdır.
- 3) Madalyonun çok yakın paralelleri Rogozen Definesi'ndeki başka phialelerde de örneklenir. Üstelik bu kaplar da Akhaimenid sanatına veya MÖ 6.-5. yy'a işaret eden herhangi bir özellik taşımaz.
- 4) Rogozen 42'nin ağız kenarında Kotys ve Argiske/Ergiske adlarını içeren bir yazıt vardır. Aynı formül kral Kotys'in adı ve aralarında Argiske/Ergiske'nin de geçtiği çeşitli yerleşme adları ile birlikte birçok metal kapta tekrarlanmaktadır¹². Söz konusu eserler Kotys'in Odryslere hükmettiği MÖ 383-359 yıllarına tarihlenir.

10 Bu konuda, bkz. Strong 1965: 76-77, 98-99.

11 Abka'i-Khavari 1988: 92, 95-96, 100-103, 106-109 ve özellikle 111, ayrıca krş. örneğin, F1c2, F1c10, F1c11, F1c15, F2c3, F2c6, F2c9, T2c10; Curtis 2000: res. 62; Zournatzi 2000: res. 11. Ayrıca krş. Pfrommer 1987: 43-53, 152-155, KTK 7, KTK 14, KTK 18, KaB A 12, KaB T 16; Özgen – Öztürk 1996: no. 38-41; Archibald 1998: 179-180, 265-266, res. 7.2-7.3, 11.3.

12 Bkz. örneğin, Archibald 1998: 260-261, 263, 274, res. 11.3; Zournatzi 2000.

Sıralanan veriler, Rogozen no. 42 ile beraber Yündolan C phialesini de bu evreye, MÖ 4. yy'ın ilk yarısına yerleştirir.

Bezemesiz phialeler daha küçüktür. Yüksek ısı ve nemin yarattığı deformasyon ve hasar yüzünden, bir çift olarak üretilip üretilmediği kesinleştirilememektedir. Ancak boyutların örtüşmesi bu olasılığı güçlendirir. Buluntuların benzerleri, yalın Kotys phialeleri arasında karşımıza çıkar¹³ ve Yündolan C çiftinin MÖ 4. yy'ın ilk yarısına tarihlenmesini sağlar.

Yündolan C'de phialelerin yanı sıra, ince gümüş levhadan işlenmiş ve yüksek ısıdan dolayı kırılğanlaşmış parçalar bulunmuştur. Özellikle ilginç bir buluntu, ahşap üzerine ince gümüş levhadan *repoussé* çalışılmış bir koç başını ve bitimindeki manşet kısmını kapsar. Koç başı natüralist ve özenli işçiliğiyle dikkat çeker. Yivli ve manşetli ikinci bir uç da benzer malzemedен, benzer teknikle üretilmiştir. Ayrıca bombeli gümüş levha parçaları bulunmaktadır. Hepsi birlikte kısa bir asaya –bir tür “baton” (?)– veya benzer bir nesneye ait olabilir.

Mezar eşyaları arasında yer alan bronz kaplar şiddetli korozyona uğramış ve parçalanmıştır. Bunlardan biri ovoid formlu bir situladır. Parçalar gövdenin döküldükten sonra dövülerek son biçimini aldığını gösterir. Aralarında bir lotus çiçeği bulunan çift halka biçimindeki ataşlar, gonca biçimli uca sahip çift kulp ve halka kaide ayrıca dökülüp gövdeye oturtulmuştur. Situla, kulp ataşlarının altında sarmallar ve ters palmetle bezelidir. Sarmalın ana dalları ataş halkalarından başlayarak kesintisice gövdede devam eder. Bu tip bezeme ovoid situlaların ikinci tipine özgüdür¹⁴. Tipin ortaya çıkışı MÖ 4. yy içlerine oturtulmaktadır.

Yündolan C parçaları, kap profiline ait ayrıntıları algılamamıza izin verecek durumda değildir. Bezeme de, ana sarmalın ters yöne kıvrılması dolayısıyla, ikinci tip örneklerden ayrılır. Ancak, sadeleşmiş format, Güneybatı Bulgaristan'da bulunmuş bir situlada karşımıza çıkmaktadır (Jacob *et al.* 2004: no. 269). New York Metropolitan Museum'da sergilenen ünlü Prusias Definesi içerisindeki situla ile Berlin'deki situla parçaları diğer analogileri oluşturur¹⁵. Analogiler Yündolan C situlası için MÖ 350-300 aralığına işaret eder. Bu çerçeve içerisinde, ayrıntıların irdelenememesine karşın, motifin

13 Örneğin, Fol *et al.* 1988: no. 31; Jacob *et al.* 2004: no. 237b, 251c. Ayrıca bkz. Abka'i-Khavari 1988: 102-105; Archibald 1998: 260-261, 274.

14 Bothmer 1984: 46-47; Barr-Sharrar 2000: 286-288. Ayrıca bkz. Pfrommer 1983: 252-253, 2163; Shefton 1985.

15 Barr-Sharrar 2000: 287-298, res. 13 a-b, 14 a-b. Ayrıca krş. Pfrommer 1987: 181-182 FK 46.

ince ve uzun değil, basıkça oranlar göstermesi, buluntuyu söz konusu evrenin başlarına çekmektedir (krş. Shefton 1985: 403). Yine de situla parçalarının tarihlemesinde Yündolan C mezar kontekstinin rol oynaması gerektiği açıktır.

Mezarda situlanın yanı sıra bronz bir çanak ile testiye ait parçalar açığa çıkarılmıştır. İçbükey ağız ve kaideye sahip çanak, profili çıkarılamamakla birlikte, boyut ve bezemesi bakımından Kırklareli Karakoç lengerine ve Derveni'deki B kodlu kist mezardan bir buluntuya benzetilebilir¹⁶. Testiden ise, bazı gövde parçalarının yanı sıra, kaide ve yuvarlak kesitli kulp korunagelmıştır. Kulpun testi ağzına bağlanan ucu iki yana açılarak inceler. Gövdeye bağlanan alt ucu, simetrik filizlere sahip yaprak biçiminde bir ataşla sona erer. Yaprığın kontur ve eksenini ince bir yivle belirtilmiştir.

Yündolan C tümülüs mezarında bir zırha ait parçaların açığa çıkması önemlidir. Zırh deri iplerle birbirine tutturulmuş, dikdörtgen biçimli demir levhacıklardan meydana getirilmiştir. Günümüze irili ufaklı plakalar halinde erişen zırh parçalarında yer yer deri astar ve bordür kalıntıları görülmektedir (Res. 4). Bir kenarında bir kanatla sona eren, alt kenarı boyunca tüy ve rozetlerle süslenmiş olan gümüş levha da muhtemelen zırha aittir.

Doğu kökenli olan ve özellikle Persler tarafından kullanıldığı bilinen, dikdörtgen levhacıklardan yapılmış zırh, giyeni korumaktan başka hareketlerini de nispeten az kısıtlaması dolayısıyla, İskit ve Yunan askeri donanımını etkilemiştir (Snodgrass 1967: 90-91; Archibald 1998: 201). Yunan çan zırhının yerini alan tipler içerisinde kısmen pul veya levhacık içeren zırhlar bulunduğu anlaşılır. Yunan kültürü ve periferisindeki bölgelere ait yayımlanmış buluntular arasında bu tür zırhların sadece çok küçük parçalarına rastlanmıştır¹⁷. Buna karşılık, betimler bize daha iyi fikir verebilir. Dikdörtgen levhalar içeren zırh betimleri az olmakla birlikte, örneğin Altamura Ressamı'nın MÖ 470-450 yıllarına ait bir kalyks kraterinde ve Penthesileia Ressamı'na isim veren, MÖ 460 yıllarına ait kylixin iç yüzeyinde karşımıza çıkar (Boardman 1989: 10, 38-39, res. 9 ve 80.1). Kazı fotoğraflarının yanı sıra, eldeki bazı parçaların büyük bir dikdörtgen oluşturması, Yündolan C zırhının da kısmen levhacıklardan yapıldığını düşündürmektedir. Vazo resimlerindeki gibi yan kısımlar ya da ön ve arka kısımlar levhacıklardan meydana getirilmiş olmalıdır. Ancak mevcut verilerle, zırh için tek başına ince tarihleme yapmak olanaksızdır.

16 Onurkan 1988: 39-40 no. 34, şek. 6, lev. 18; Themelis – Touratsoglou 1997: 73 B25, lev. 77.

17 Thrakia'da bulunmuş bazı parçalar ve ilgili kaynakça için, bkz. Archibald 1998: 204, 255.

Tekrar vurgulamak gerekir ki, gerek Thrakia bölgesinden gerekse tüm antik dünyadan günümüze ulaşmış zırhların sayısı – örneğin miğferlerle karşılaştırıldığında – bir hayli azdır. Bunlar içerisinde de metal göğüslükler, çan zırhlar ve kaslı zırhlar çoğunluğu oluşturur¹⁸. Yündolan C zırhı gibi metal levhalardan veya Vize A zırhı¹⁹ gibi metal pul ve zincirlerden yapılmış olanlar, hatta bu tür zırhlara ait parçalar nadirattandır. Bu yüzden söz konusu Thrakia buluntularının ivedilikle konservasyon-restorasyon laboratuvarlarında ele alınmaları gerekir.

Metal buluntular arasında demir mızrak uçlarına ait parçalar mevcuttur. Mezarda toplam 7 adet mızrak olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan ikisi yaprak biçimlidir. Ayrıca iki demir bıçağa ait çeşitli parçalar ortaya çıkarılmıştır.

Yündolan C tümülsü keramik buluntularından biri kırmızı figür tekniğinde bezenmiş bir çan kraterdir (Res. 5). Ağız kenarı lotus yapraklarıyla süslenen kraterin ön ve arka yüzündeki sahneler yumurta dizileriyle sınırlanmıştır. Ön yüzde üç figürlü bir symposion sahnesi görülmektedir. Her iki yanda klineye uzanmış birer erkek, ortalarında aulos çalan, giyimli, sakkoslu bir kadının figürü vardır. Kadının teninde ve bazı ayrıntılarda beyaz renk kullanılmıştır. Arka yüzde üç erkek figüründen oluşan bir palaestra sahnesi yer alır. Üç figür de vücutlarını tamamen örten birer mantoya sarınmıştır. Grubun yukarısında bir sünger(?) asılıdır.

Çan kraterin üzerindeki symposion ve palaestra sahneleri, MÖ 4. yy'da kırmızı figür ressamlarının revaç gösterdiği konulardandır. Üslup açısından değerlendirildiğinde, Yündolan C kraterinin her iki yüzündeki sahnelerin, özellikle arka yüzündeki palaestra sahnesinin aceleci işçiliği dikkati çeker. Çeşitli oransızlıkların yanı sıra; el, ayak ve giysilerde şematizasyon hâkimdir. Göz, dudak gibi ayrıntılarda tek fırça çizgisi ile iktifa edilmiştir. Bu özellikler, Yündolan C kraterini Siyah Thyrsos Ressamı'na²⁰ veya onun atölyesine yaklaştırmaktadır. Bu durumda buluntu MÖ 4. yy'ın ikinci çeyreğine tarihlenecektir.

18 Bkz. örneğin, Snodgrass 1967: 90-92, res. 42-44; Secunda 1986: 8, 13-14, 18, 54, 56; Archibald 1998: 197-201, 204, res. 8.1.

19 Onurkan 1988: 98-100, no. 103, şek. 50, lev. 65-66.

20 Beazley 1963: 878-879. Thrakia Apolloniası ve Mezek'ten bu gruba ait çan kraterler için, bkz. Reho 1990: 50, 51 ve no. 62, 137-144, lev. 10-12.

Kırmızı figür tekniğinde bezenmiş bazı parçalar ise, bir kylikse aittir. Parçalarda strigilis tutan bir genç ile ayakta duran bir figür ayırt edilebilmektedir. Üslubun Fat Boy Grubu'na yakın olduğu anlaşılır ve buluntu için MÖ 400 civarı öngörülür²¹.

Yündolan mezar envanteri içerisinde, üç adet siyah firnisli kâse yer alır. Tümlenmiş bir kâse ile ikinci bir kâseye ait parçalar, dışa dönük ağızlı tipi yansıtır. Her ikisinde de bezeme, yumurta dizileri ve palmetlerden oluşur. Daha iyi korunagelen kâsede, eskiyip aşınmış bir palmet damgasının kullanıldığı gözlemlenmiştir. Kuşkusuz bu durum, ustanın çalıştığı ortamın ekonomik koşulları hakkında dolaylı olarak bilgi aktarır. Palmet damgalarındaki farklılık dolayısıyla ayrı ellerden çıktığı anlaşılan kâselerin ikisi de MÖ 350-325 aralığına yerleşir. Siyah firnisli üçüncü buluntu bir ekhinus kâseye ait rulet bezemeli parçaları kapsar. Rulet bezeme MÖ 390/380 sonrasına işaret etmekle birlikte, buluntu için hassas bir tarihleme yapmak mümkün değildir.

Keramik buluntular arasındaki askos, tulum şekilli gövdesi ve altta mahmuz benzeri bir çıkıntıya sahip sepet kulpuyla, ördek biçimli askosların tipik bir temsilcisidir. Formun büyüklük ve profil açısından benzerlerine Olynthos ve Atina'da sık rastlanır. Analogiler sayesinde MÖ 425-400 civarına tarihlenmektedir²².

Mezarda iki amphora bulunmuştur. Birinci amphora sivri dipli, yukarı doğru genişleyen gövdeli ve uzun boyunludur (Res. 6). Ağız dışa çekik, dudak belirgindir. Gerek formu, gerekse hamur yapısı bakımından Herakleia Pontika grubuna (Kassab-Tezgör *et al.* 2003: 169-170 no. 1) bağlanabilir. Yer veya eponymos adı veren bir damga içermemekle birlikte, form MÖ 4. yy başından 3. yy ortalarına dek devam eden örneklerle benzerlik gösterir. İkinci amphora, önceki gibi sivri dipli ve yukarı doğru genişleyen gövdelidir (Res. 7). Ancak gövde, belirgin bir omuz yapmaktadır. Boyun uzun, ağız dışa çekiktir. Buluntu, formu açısından Mende amphoralarını andırır. Yakın bir benzeri, özel bir koleksiyonda korunmaktadır (Kassab-Tezgör *et al.* 2003: 173-174 no. 10). Söz konusu amphora ile ilgili yayında kaynak kesinleştirilmemiş, ancak form özellikleri MÖ 5. yy'ın ikinci yarısı ile ilişkilendirilmiştir. Bu durumda, Yündolan tümülüsü buluntusu, kontekstinin yardımıyla benzer amphoralar için daha kesin bir tarih verebilecektir.

21 Beazley 1963: 1484-1494. Bu gruba ait Thrakia buluntuları konusunda, bkz. Reho 1990: 50-51, no. 150, 153-155, 161-166, 221-222, 426-428, 443, 469.

22 Robinson 1933: 31, P 42, P 43, lev. 28; Sparkes – Talcott 1970: 358, no. 1734, res. 14, lev. 80. Daha küçük boyutlu olan Hellenistik Dönem örnekleri için, bkz. Rotroff 1997: 171.

Yündolan C tümülüsünde, mezar envanterini işlev açısından üç gruba ayırmak mümkündür:

- 1) Gümüş phialeler ile pişmiş toprak krater, kyliks, kâseler, askos ve amphoralardan oluşan şarap ve şölen kapları,
- 2) Bronz situla, çanak ve testiyle temsil edilen su kapları,
- 3) Zırhı, mızrak ve bıçak uçlarını ve belki bir asayı/batonu içeren askeri teçhizat.

Bu gruplamayla, Yündolan C’de kompakt bir envanter ve tek kişilik bir karakter olduğu kolayca algılanabilmektedir. Birinci ve üçüncü gruplar, mezarın bir erkeğe ait olduğunu gösterir. Üçüncü grup içerisindeki demirden yapılmış, ağır fakat nispeten hareketli zırh, bu kişinin ayrıca ön saflarda savaştığına da kanıt sunar.

Tümülüste yerel unsurların başına at gömüsü, yakma işlemleri ve bezemesiz phialeler yerleştirilebilir. Yumru ve lotus çiçekleriyle bezeli phialenin Thrakia veya Batı Anadolu ürünü olması ihtimal dâhilindedir. Situla da Batı Anadolu ile ilişkilendirilebilir. Kırmızı figürlü ve siyah firnislilerin yanı sıra askos, ithalatta Atina’nın başı çektiğini kanıtlamaktadır. Herakleia Pontika ve belki Mende ticareti Yündolan C’de birer buluntuyla temsil edilir.

Yukarıda belirttiği gibi, tarihlleme konusunda mezar tipi herhangi bir ipucu vermemektedir. Oysa harap durumlarına rağmen, mezar eşyalarından bazıları aydınlatıcıdır. Ölüyle birlikte mezara bırakılan eşyalardan askos MÖ 425-400 yıllarına, kyliks 400 dolaylarına, gümüş phialeler 4. yy’ın birinci yarısına, krater 375-350 yıllarına, siyah firnisli kâseler 350-325 aralığına işaret eder. Sıralanan veriler ışığında, mezarı MÖ 4. yy ortalarına tarihlemek yanlış olmayacaktır.

Bu durumda ve kuşkusuz dolmenlerin hariç tutulması kaydıyla, şimdiye kadar incelenip yayımlanmış Türkiye Trakyası tümülüsleri içerisinde Yündolan C tümülüsü erken karakteri ile dikkat çekmektedir. Bilindiği gibi gerek Mansel tarafından açığa çıkarılan, gerekse kurtarma kazılarına sahne olan tümülüslerden şimdilik sadece Tekirdağ Harekattepe tümülüsü MÖ 4. yy ortalarına tarihlenmiştir (Işın – Özdoğan 2000). 20. yy başında sistemsiz bir şekilde açılan Eriklice tümülüsünün envanteri de yaklaşık olarak çağdaştır²³.

23 Hasluck 1910-1911; Pfrommer 1987: FK 35. Krş. Onurkan 1988: 4.

Soyulmamış Thrakia tümölüslerinin ışılıtııyla karşılaştırıldığında, Yündolan C'nin sönük gözükteğü bir gerçektir. Fakat bölgesel ilişkilere ışık tutmaktan başka, Thrakia'nın diğer kesimlerinden tanınan "savaşçı mezarları" için MÖ 4. yy ortalarına ait bir örnek sunarak önem kazandığını vurgulamak gerekir.

Prof. Dr. İnci Delemen
İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Faköltesi
Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı
Ordu Cad. Beyazıt 34134
İstanbul / Türkiye
incidelemen@gmail.com

Doç. Dr. Sedef Çokay-Kepçe
İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Faköltesi
Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı
Ordu Cad. Beyazıt 34134
İstanbul / Türkiye
cokays@istanbul.edu.tr

Zülküf Yılmaz
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kültür Varlıkları ve Müzeler
Genel Müdürlüğü
II. TBMM Ulus 06543
Ankara / Türkiye
zulkuf.yilmaz@kultur.gov.tr

The Yündolan C Tumulus near Kırklareli

Of the group of five tumuli near the village of Yündolan, east of Kırklareli, the central one dubbed as “Tumulus C” became the site of a salvage excavation in 2000. Traces of fire were recorded in the northwest, northeast, and east sectors of the fill as well as a horse skeleton close to the center, all of which point to ritual practices following the interment. The fill also yielded pottery shards, mostly belonging to amphorae. The fragments of a red-figure lekanis decorated with the figures of an Eros and women with baskets can be attributed to the Otchett group during 380-350 B.C.

Near the center of the mound, the salvage excavation brought to light a rectangular cist grave (w. 180 cm, l. 278 cm, d. 80 cm) dug into the rock. The cist had its edges raised with a single row of stones and displayed strong traces of fire and an abundance of burnt wood. Apparently the grave, floored and roofed with wood, contained an in-situ cremation.

Although originally the fire and later the humidity impaired the contents of the grave drastically, a partial reconstruction may still be attempted through the remnants. The grave goods include an embossed silver phiale with large lotus flowers and a pair of smaller silver phialae without decoration. The similarity of all three to various Kotys phialae points to a date in the first half of the fourth century B.C. The silver finds were accompanied by heavily corroded and fragmented bronze vessels, among which an ovoid situla, a bowl, and a jug stand apart. Particularly important are the fragments of a compound cuirass made out of leather and rectangular iron plaques. In addition to the cuirass, the grave contained the fragments of iron spearheads and knives.

The pottery found within the cist grave features a bell krater that has a symposium and a palaestra scene in red figure. Both scenes include three figures rendered in hasty workmanship, which is even stronger on the back side. It is possible to assign the find to the Black Thyrsos Painter or his workshop around 375-350 B.C. The rest of the pottery gives diverse dates, with an askos dated 425-400 B.C. and two black-glazed bowls anchored at 350-325 B.C. Although neither of the two amphorae disposed with the body carry a stamp,

one of them can securely be associated with the Herakleia Pontika production. The second approaches the Mende amphorae with regard to its shape.

The grave goods can be classified into three groups: 1) the sympotic group that comprises the phialae, bell krater, askos, bowls, and amphorae, 2) the water vessels that include the situla, bowl, and jug, 3) the military gear with the cuirass, spearheads, and knives. This compact character of the inventory indicates a single male occupant at the Yündolan C tumulus. On account of the cuirass, moreover, it is safe to assume that this person was a warrior fighting in the front-lines.

Noteworthy is the fact that the inventory contains a relatively impressive number of import goods among which Athenian pottery comes to the fore. Herakleia Pontika and Mende imports are represented by one find each. It may be possible to associate the bossed phiale and the situla with western Anatolia. However, there exists a pair of undecorated phialae that apparently originated in Thrace proper. Local character can also be perceived in the horse burial as well as the hearths and the layers of ash.

The finds provide evidence for an overall dating of the interment around the mid-fourth century B.C. With this dating the Yündolan C tumulus appears as one of the earliest unlooted tumuli in Turkish Thrace along with Eriklice (Kırklareli) and Harekattepe (Tekirdağ).

Kaynakça

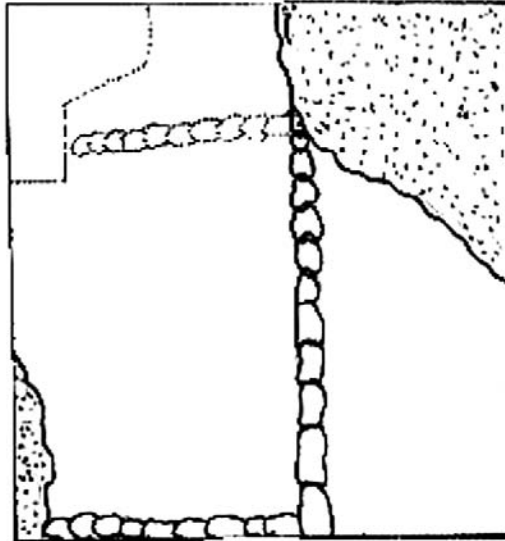
- Abka'i-Khavari, M.
1988 „Die achämenidischen Metallschalen“, *Archäologische Mitteilungen aus Iran* 21: 91-137.
- Archibald, Z. H.
1998 *The Odrysian Kingdom of Thrace. Orpheus Unmasked*, Oxford.
- Barr-Sharrar, B.
2000 “Some Observations on the Cast Bronze Ovoid Situla”, *Kölner Jahrbuch für Vor- und Frühgeschichte* 33: 277-290.
- Beazley, J. D.
1963 *Attic Red-figure Vase-painters*², Oxford.
- Boardman, J.
1989 *Athenian Red Figure Vases. The Classical Period*, London.
- Bothmer, D. v.
1984 *A Greek and Roman Treasury* (Bulletin of the Metropolitan Museum of Art 42.1), New York.
- Curtis, J.
2000 *Ancient Persia*, London.
- Filow, B. D.
1934 *Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij in Südbulgarien*, Sofia.
- Fol, A. – M. Chichikova – T. Ivanov – T. Teofilov
1986 *The Thracian Tomb near the Village of Sveshtari*, Sofia.
- Fol, A. *et al.*
1988 *Der thrakische Silberschatz aus Rogosen Bulgarien*, Hamburg – Sofia.
- Hasluck, F. W.
1910-1911 “A Tholos Tomb at Kirk Kilisse”, *The Annual of the British School at Athens* 17: 76-79.
- Hoddinott, R. F.
1975 *Bulgaria in Antiquity*, London.
1981 *The Thracians*, London.
- Işın, M. A. – A. Özdoğan
2000 “Harekattepe Tümülsü”, *21. Kazı Sonuçları Toplantısı* 1, Ankara 24-28 Mayıs 1999, Ankara: 335-348.
- Jacob, W. *et al.*
2004 *Die Thraker. Das goldene Reich des Orpheus*, Bonn – Mainz.
- Kassab-Tezgör, D. *et al.*
2003 “La collection d’amphores d’İsmail Karakan a Sinop”, *Anatolia Antiqua* 11: 169-200.
- Kitov, G.
1999 “Royal Insignia, Tombs and Temples in the Valley of the Thracian Rulers”, *Archaeologia Bulgarica* 3.1: 1-20.

- Mansel, A. M.
1939 „Grabhügelforschung im Ostthrakien“, *Bulletin de l'Institut archéologique bulgare* 13: 154-189.
- 1940 “Trakya Hafriyati”, *Belleter* 4: 89-114.
- Moore, M. M.
1997 *Attic Red-Figured and White Ground Pottery* (The Athenian Agora 30), Athens.
- Onurkan, S.
1988 *Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri*, Ankara.
- Özgen, İ. – J. Öztürk
1996 *The Lydian Treasure. Heritage Recovered*, Ankara.
- Öztürk, N. Ö.
1998 “Hayrabolu Hacılı Köyü Tekhöyük Tümülüsü Kurtarma Kazısı”, *8. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Kuşadası 7-9 Nisan 1997, Ankara: 381-391.
- Pfrommer, M.
1983 „Italien – Makedonien – Kleinasien“, *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts* 98: 235-285.
- 1987 *Studien zu alexandrinischer und großgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit* (Archäologische Forschungen 16), Berlin.
- Reho, M.
1990 *La ceramica attica a figure nere e rosse nella tracia bulgara*, Roma.
- Robinson, D. M.
1933 *Mosaics, Vases and Lamps of Olynthus Found in 1928 and 1931* (Excavations at Olynthus 5), Baltimore – London.
- Rotroff, S. I.
1997 *Hellenistic Pottery. Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material* (The Athenian Agora 29), Athens.
- Rutherford Roberts, S.
1973 “Evidence for a Pattern in Attic Pottery Production ca. 430-350 B.C.”, *American Journal of Archaeology* 77: 435-439.
- Secunda, N.
1986 *Warriors of Ancient Greece*, Oxford.
- Shefton, B. B.
1985 “Magna Grecia, Macedonia or Neither? Some Problems in 4th Century B.C. Metalwork”, *Magna Grecia, Epiro e Macedonia. Atti del ventiquattresimo convegno di studi sulla Magna Grecia*, Taranto 1984, Roma: 399-410.
- Snodgrass, A. M.
1967 *Arms and Armour of the Greeks*, London.

- Sparkes, B. A. – L. Talcott
1970 *Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C.* (The Athenian Agora 12), Athens.
- Strong, D. E.
1965 *Greek and Roman Gold and Silver Plate*, London.
- Themelis, P. G. – P. P. Touratsoglou
1997 *Oi tafoi tou Derbeniou*, Athena.
- Yılmaz, Z.
2001 “Kırklareli Müzesi, Yündolan C Tümülsü Kurtarma Kazısı”, *11. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Denizli 24-26 Nisan 2000, Ankara: 71-82.
- Zournatzi, A.
2000 “Inscribed Silver Vessels of the Odrysian Kings: Gifts, Tributes, and the Diffusion of the Forms of ‘Achaemenid’ Metalware in Thrace”, *American Journal of Archaeology* 104: 683-706.

Res. 1 Kırklareli ve Çevresi

Res. 2 Kist Mezar, Yündolan C Tümülüsü

Res. 3 Gümüş Phiale,
Yündolan C Tümülüsü

Res. 4
Demir Zırh Parçaları,
Yündolan C Tümülüsü

Res. 5
Kırmızı Figürlü
Çan Krater,
Yündolan C Tümülüsü

Res. 6 *Herakleia Pontika*
Amphorası, Yündolan
C Tümülsü

Res. 7 *Mende(?) Amphorası,*
Yündolan C Tümülsü